



Inhoud

7 Kaarten & plattegronden

9 Woord vooraf

1 11 Kennismaking met Malta

12 De barre rots

16 Een wereld van taaie dieren

20 Mediterrane flora

20 De Maltezen

26 Taal en alfabet

28 Bestuur en politiek

29 Een stabiele economie

33 Een smakelijke keuken

2 39 Archeologie en geschiedenis

40 Prehistorie

44 Oudheid

46 Middeleeuwen

50 Johannier ridders

60 Engelse tijd

67 Onafhankelijkheid

3 71 Kunst en cultuur

72 Architectuur

79 Schilderkunst

82 Literatuur

83 Beeldhouwkunst

4 87 Valletta en Floriana

90 Geschiedenis

91 Langs Republic Street

109 Langs de wallen van Valletta

120 National Museum of Archeology

123 Floriana

5 129 Noord-Malta en Comino

130 Msida en omgeving

132 Manoel Island

133 Sliema

135 Saint Julian's en Paceville

137 De noordkust

148 Door het binnenland naar Golden Bay

6 159 Midden- en Zuid-Malta

160 Mdina en Rabat

173 San Anton en het zuiden

178 Ħaġar Qim en de Blue Grotto

7 185 Oost-Malta

186 Tempels in Paola en Tarxien

191 'Three Cities'

196 Senglea

197 Żabbar en de oostkust

8 203 Gozo

204 Van het goede een beetje meer

206 Archeologie en geschiedenis

209 Victoria (Rabat)

216 Naar het westen

220 Xagħra, tempels van Ġgantija en Marsalforn

228 Het zuiden

231 Het oosten

i 236 Algemene informatie

r 254 Register





Woord vooraf

De meeste kerken op Malta hebben twee torens en twee klokken. Kijk goed: de ene is de echte klok en geeft keurig de tijd aan. *English time*, op tijd, zelden de Maltezen vroeger. De andere heeft geschilderde wijzers en geeft een andere tijd aan. Die tweede klok zou bedoeld zijn om de duivel in de war te maken, zodat hij te laat is als het stervensuur voor een van de dorpelingen heeft geslagen.

Hieruit mag blijken dat de Maltezen een bijzondere verhouding hebben met de tijd. Dat die ene klok de klok van de duivel is, is eigenlijk niet waar. Het is hun eigen klok. Dat houdt niet in dat Malta een *mañana*-cultuur heeft, dat alles morgen wel komt en dus nooit. Daar hebben de Maltezen te veel voor gepresteerd. Die ene torenklok loopt namelijk niet gewoon achter, maar is een klok met *geschilderde* wijzers. Het gaat hier bij wijze van spreken om 'kunst', levenskunst, bijna een gevoel.

Hoewel een Maltees zich zo nodig stipt aan een afspraak kan houden, draagt hij die vreemde klok altijd in zich. Daarom wordt een Maltees niet voortgezweept door het idee dat nieuw altijd beter is, dat hij alles gisteren al had moeten hebben en dat het nooit genoeg is. Hij of zij is levenskunstenaar. En daarmee zijn ze de ideale gastheren voor een vakantie, op een ideaal vakantie-eiland.

Dank

Ten slotte heel veel dank aan de volgende personen en instanties, die ons geestdriftig, professioneel en *English time* hielpen: Lucienne Borg en Mari-
anne Hooegeveen van de Malta Tourism Authority; Marlies Ruys van Trade
Marketing Malta; en mijn onvervangbare fotografe, interviewster, chauffeu-
se en echtgenote Bonnie Posner.

Eric Strijbos

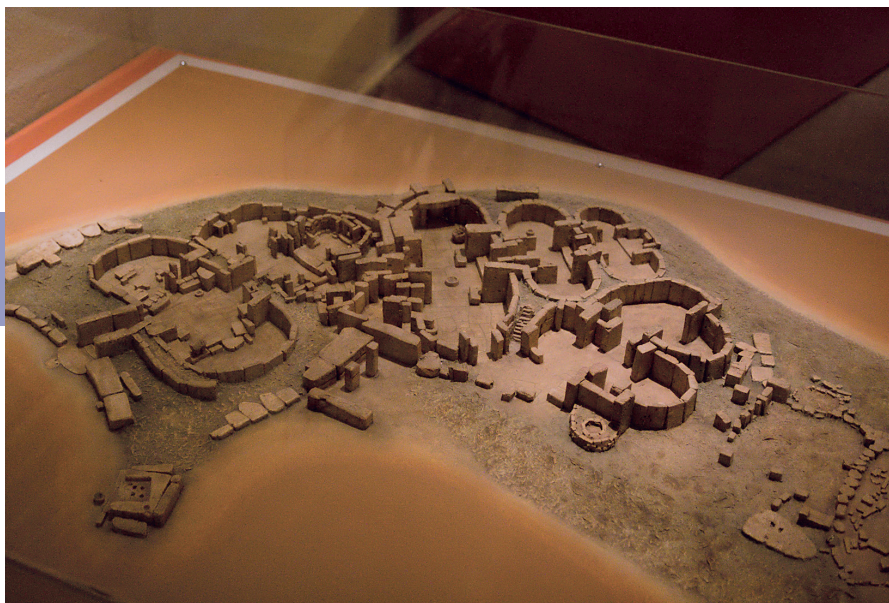


Oost-Malta

In een groot deel van het oosten is de invloed van de agglomeratie rond Valletta merkbaar, maar er zijn aardige hoekjes en strandjes, en bovendien liggen hier enkele bezienswaardigheden die je eigenlijk niet mag missen, zoals het moeilijk toegankelijke Hypogeum. Direct aan de oostkant van de Grand Harbour liggen de Three Cities, de karakteristieke oude plaatsen aan de oostrand van de Grand Harbour.

< Marsaxlokk: wie moe is na de markt kan altijd nog vanaf een terrasje naar de prachtige vissersboten kijken.





Maquette Tarxientempel in het Archeologisch Museum Valletta.

TEMPELS IN PAOLA EN TARXIEN

Paola bereik je vanaf Sliema en Valletta via Marsa. Paola is vastgegroeid aan het plaatsje Tarxien, waar een groot tempelcomplex is opgegraven. De beroemdste van de 7000 inwoners van Tarxien is ex-premier Dom Mintoff, die er van zijn pensioen geniet (zie kader p. 190).

Het plaatsje Paola of Pawla (12.000 inwoners) is genoemd naar grootmeester Antoine de Paule, die het stichtte in 1626. Op de Piazza Paola wordt op zaterdag een drukke maar gezellige markt gehouden. Paola telt niet alleen twee grote kerken, de 17de-eeuwse Santa Ubaldesca van Vittorio Cassar (1626) en de moderne Christus-Koningkerk, maar ook een grote moskee. Deze is gefinancierd door wijlen de Libische president Gadaffi en voorziet in de religieuze behoeften van islamitisch ambassadepersoneel. In de Qadaffi Gardens mocht deze weldoener in 1973 een cipres planten.

Hypogeum van Hal Saflieni

Het regelen van een bezoek aan het Hypogeum van Hal Saflieni (een wijk in Paola) valt niet mee. Per dag wordt maar een klein aantal bezoekers toegelaten en reserveren is zo goed als verplicht.

De beperkte toegang is noodzakelijk om het buitengewoon kwetsbare inwendige zoveel mogelijk de slijtage te besparen die fysieke aanwezigheid van mensen nu eenmaal met zich meebrengt.



Oost-Malta

Het Hypogeum (Grieks *hypogaion* ‘ondergronds’, ‘ondergrondse ruimte’) was een onder de grond gelegen begraafplaats, een heel vroege voorloper van de catacomben. Het werd ontdekt bij een bouwproject in 1905. Omdat de aannemer de vondst aanvankelijk stilhield, kon hij zijn project voltooien en daarbij raakte een deel van het hypogeum zwaar beschadigd. De opgravingen, onder Themistocles Zammit, duurden van 1905 tot 1909. In de kamers, die verspreid zijn over drie niveaus, zijn de resten teruggevonden van naar schatting 6000 tot 7000 overledenen. Verder lagen er resten van potten en andere voorwerpen die waren meegegeven aan de overledenen. Mogelijk heeft het complex ook gediend als een soort plaats waar gelovigen

en priesters werden ingewijd in bepaalde rituelen. Helemaal onder in het catacombeachtige monument was kennelijk een heiligdom ingericht.

In de Tweede Wereldoorlog hebben de onderaardse ruimtes gediend als schuilkelder. Paola lag dicht bij de hevig gebombardeerde havens. Na de restauratie is er ook een verhelderend museumpje ingericht. Voorafgaand aan de rondleiding mag je daar een tijdje rondkijken. Kom dus niet op het laatste moment. Het is alleen toegankelijk voor wie een rondleiding heeft geboekt.

We kunnen alleen maar raden wat voor indruk het Hypogeum maakte op de toenmalige gelovigen – grotendeels gevuld met de resten van de eigen en onbekende generaties van anderen, bij het onrustige licht van een paar lampjes. Nu, schoongeruimd en bij computer gestuurd elektrisch licht is het nog imposant genoeg. Noch in ouderdom, noch in functie bestaat er iets vergelijkbaars in de wereld.

Het National Museum of Archeology in Valletta heeft een maquette van het complex en bewaart de vondsten die er zijn gedaan, zoals het beeldje van de 'liggende godin'.

- > *HYPOGEUM. Er zijn rondleidingen van 9 tot 16 uur op het hele uur waarvan twee speciale om 12 en 16 uur. De rondleidingen zitten vaak weken tevoren al volgeboekt, dus reserveren. U kunt online reserveren op www.heritagemalta.org, voor vragen kunt u mailen naar hypogeum@gov.mt. Tickets zijn verkrijgbaar bij alle Malta Heritages Sites. Internet: www.heritagemalta.org/sites/sites.html.*

Santa Lucija

Santa Lucija is een in 1961 gesticht dorp en heeft als enige attractie de in 1991 aangelegde Chinese Garden of Serenity. Dit is geen tuin 'in de stijl van', maar een tuin die met Chinese steun en volgens Chinese filosofische principes ontworpen is. Behalve alle andere gedachten en symbolen die erin verwerkt zijn, is het hoofdprincipe dat de bezoeker als het ware een levensloop aflegt, en bijvoorbeeld de keuze heeft om via een smalle rechte dan wel verscholen kronkelige weg de ronde poort van de volwassenheid te bereiken. Chinese hoogwaardigheidsbekleders die Malta bezoeken geven steevast bloemen of planten cadeau aan de tuin. Wie niet thuis is in Chinese filosofie (er staat een hele uitleg over de tuin op Engelstalige Wikipedia: en.wikipedia.org/wiki/Chinese_Garden_of_Serenity), heeft in ieder geval de voldoening dat hij hier wat onverwachte vakantiefoto's kan nemen, want de tuin is werkelijk prachtig.

- > *CHINESE GARDEN OF SERENITY. De tuin is per bus te bereiken vanuit Valletta. De toegang is niet aan de grote weg, maar aan de andere zijde. Dagerelijks geopend.*